siirdus K. Inglismaale ja õppis ühe a. vabakuulajana Londoni ülikooli politiliste teaduste osakonnas. K. tutvus samal ajal Inglise ametiühingute tegevusega, vabaharidustöö liikumisega ja sõlmis sidemeid Inglise feministide juhtidega. Ta astus Hyndmanni poolt juhitud »Social Democratic Federation'i« liikmeks, võttis aktiivselt parteitööst osa ja puutus kokku Inglise töölisliikumise tähtsamate tegelastega (Keir Hardie'ga, Sidney Webbiga, MacDonaldiga j. t). 1904. a. viibis K. mõned kuud Pariisis ja pöördus selle a. lõpul kodumaale. 1905. a. abiellus ta L. Oleskiga (vt.), eelistades ideelistel põhjustel vaba abielu vormi. Selle tõttu langes ta osa seltskonna boikoti alla, mis kaua raskendas tema osavõttu avalikust tegevusest. Kui 1917. a. revolutsiooni järel avanesid avaramad teotsemisvõimalused, võttis K. osa Tartu rahvaülikooli seltsi asutamisest, organiseeris naisteenijate ametiühingu jne. 1918. a. aprillist novembrini viibis K. okupatsioonivõimude poolt vangistatuna esiti Riias, siis Väänа-Peetris vanglas. Iseseisvas Eestis on K. töötanud mitmel alal, eriti harrastades avaliku hoolekande tegevust. Ta oli Eesti Sotsiaaldemokraatliku Tööliste Partei esindajana Asutava Kogu liikmeks ja on pikemat aega olnud Tartu linnavolinikuks. Ta on agarasti teotsenud naisliikumise alal, osa võtnud Tartu Naisseltsi ja Naisühingu asutamisest ning kuulunud Eesti Naisliidu juhatusse. K. oli »Pimedate Abi« asutaja liige ja toimib algusest peale selle seltsi abijuhatajana. Ka võtab ta juhatusliikmena osa Tartu rahvaülikooli seltsi, »Tõutervise« ja mitme teise avaliku organisatsiooni tegevusest. K.-i sulest on ilmunud rida kirjutisi, peamiselt hoolekande küsimuste üle, »Ühenduses«, »Vabas Maas«, »Vabas Sõnas« ja mujal.

Isikl. j. m. saadud andmed. *T.*

KURSELL (Kurssell), Klaus, sõdur, politiline avantürist, sünd. arvat. 1520-dail aa. Tartu piiskopifoogti Jürgen K.-i pojana. K.-i nooruspäevilt pole teateid säilinud. Arvat a. 1561 astus ta oma mõlema vennaga — Henriku ja Jostiga — Rootsi teenistusse ja on juba samal a. Rootsi vägedes rittmeister. Järgmise 3 a. jooksul võttis ta agaralt osa sõjalistest operatsioonidest, üles näidates suurt tublidust, mille tagajärjel ta nähtavasti a. 1564 sai käsu oma vägedega Rootsi siirduda. Seal kasutati ta vilumust ja kogemusi sõjas Taani vastu. Viibides Rootsis kuni a. 1566 astus ta lähemasse ühendusse Södermanlandi hertsogi Karliga. 1567. a. alul lõi ta üht Poola väeosa, ootamatult peale tungides Lemsalu juures, kuid peale seda abivägesid saanud poolakaile kaotasid Rootsi väed K.-i ja Henrik Klausi p. Horni (vt.) juhatusel lahingu veebr. alul 1567 Ruunavere (Harju- ja Läänemaa piiril) juures. Horniga oli K. sattunud teravasse vahekorda ja on võimalik, et K.-i kaasmõjul Horn Ruunavere lahingu järel pidi loobuma vägede ülempealiku kohast, jäädes ainult Eestimaa tsiviil-asehalduriks. Vägede ülemjuhatajaks sai nüüd Horni asemel K., misjuures on iseloomustav kun. Eerik XIV kohta, et ta määrates K.-i vastutusrikkale kohale annab Hornile salajase käsu K.-i tegevust silmas pidada. Juba varemini oli K. saavutanud kuninga nõusoleku oma plaanile Riiat Rootsile võita. Plaani teostamiseks arvas K. paraja aja olevat tulnud kevadel 1567, mil Riias poolavaenuline meeleolu oli tekkinud poolakate hoolimatu talitusviisi pärast. K.-i arvamisega nõus olles määras kun. siiski — kas kaheldes K.-i ustavuses või tahtes teda Eestimaal pidada — teise juhataja selle retke jaoks, mis äpardus. Suvel 1568 teotses K. Saaremaal ja vallutas sama a. juulis Maasilinna (Sonnenburg), kuid oli sunnitud siis taanlastega vaherahu tegema. Varakult on K.-il vist aimdus tekkinud Eerik XIV valitsusaja kestvusetusest, mille tagajärjel ta salaja hakkas kalduma hertsogite Johani ja Karli (vt. Johan III ja Karl IX) poole; neist kandis Johan viha Horni vastu. Eerik XIV troonilt tagandamise järel püsis K. edasi vägede ülemjuhataja kohal, kuna Horn pidi loobuma Tallinna lossist, mille ta, mõne aja kõheldes, üle andis kun. Johani saadikule ja uuele asehaldurile Gabriel Kristeri p. Oxenstiernale (vt.). Taanlaste ähvarduste, Eilert Kruse ja Johann Taube (vt. neid) meelituste ja palgata jäänud tingsõdurite nõudmiste mõjul hakkas K. otsima uusi võimalusi teotsemiseks. Muret tegi K.-le ka see asjaolu, et kun. oli käskinud kõik rahulolematust avaldanud tingsõdurid saata Rootsi selleks, et neid seal kasutada sõjas taanlaste vastu. Selles olukorras oli kõige loomulikum pöörduda Taani poole ja ühendusse astuda herts. Magnusega (vt.). Oma paremate meestega vallutas K. jaan. alul 1570 Tallinna kindluse Oxenstiernalt, kelle ta vangistas. Ettekäändena teatas K. sealjuures, et tingsõdurite saamata jäänud palga kindlustuseks tema Tallinnat tahab pandina enda käes pidada; tegelikult olid temal sootuks teised plaanid ja ta astus läbirääkimistesse herts. Magnusega. K.-i julgest ettevõttest teada saanud, käskis kun. Tallinna lossi maksku mis maksab tagasi võita, ja enne kui herts. Magnuse väed Tallinna K.-i käsutusse olid jõudnud, valdas väike väesalk Nils Dobblari juhatusel märtsi lõpul 1570 kindluse ning vangistas K.-i ja ta lähemad abilised, nende seas ka ta venna Henriku. Äraandmises süüdistatud, mõisteti